

Міжнародний науково-практичний круглий стіл

Як захистити культурні права, що рухаються? Охорона нематеріальної культурної спадщини в середовищі переміщених громад і мігрантів

27 квітня 2026 року, 14.00 – 17.00

м. Ясси (Румунія)

<https://us06web.zoom.us/j/82248687093>

Організатори: Румунська академія наук – філія в м. Ясси, Центр розвитку «Демократія через культуру» (Київ), Інститут культурології Національної академії мистецтв України, Національний інститут спадщини (Бухарест, Румунія)

ПІДґРУНТЯ

Цей круглий стіл впливає з тривалої співпраці між румунськими та українськими науковцями й експертами у сфері нематеріальної культурної спадщини, що склалася завдяки проектам та ініціативам, підтриманим ЮНЕСКО в обох країнах. Румунсько-український колектив запрошує колег приєднатися до обговорення можливих рішень і кращих практик, що стосуються проблеми, покладеної в основу згаданих проєктів, а також створити спільноту експертів, які зосереджені на проблемах живої спадщини. Цей різновид спадщини, яку відрізняє вразливість і динамічність та життєздатності якої загрожує криза, що склалася у світі, вимагає визнання і продуманих форм захисту. Вимір культурних прав у міжнародному законодавстві постає інструментом, за допомогою якого такий захист може бути належно забезпеченим.

Пропонований круглий стіл є частиною ширших міжнародних ініціатив, які висвітлюють ризики, що постали перед матеріальною і нематеріальною спадщиною, і наголошують на потребі інтегрованого підходу до охорони в цей кризовий час. Зокрема, темою щорічного Міжнародного дня пам'яток і визначних місць, що відзначається 18 квітня, стало «Реагування на надзвичайні ситуації із живою спадщиною в контексті конфліктів та природних лих». Під час Днів європейської спадщини у вересні цього року розглядатимуть тему «Спадщина під ризиком: відродити, відстояти, переосмислити». Зважаючи на дедалі більшу кількість заходів, темою яких є криза, зміни та стійкість, важливо наголосити на ролі, яку відіграє нематеріальна культурна спадщина та громади, що її практикують, і сприяти тому, щоб проблеми нематеріальної культурної спадщини були представлені на різних платформах з питань спадщини.

Доповідачі:

Іоана Баскервіль (Румунська академія наук – філія в м. Ясси, Національна комісія Румунії з питань ЮНЕСКО). *Вступ до круглого столу. «Прихопивши нематеріальну культурну спадщину: що у валізі?»*

Моніка Бота Мойсін (Глобальна ініціатива «Культурні права інтелектуальної власності», Сідней, Австралія). *«Культурні права як система підтримки нематеріальної культурної спадщини спільнот»*

Ганна Чміль (Інститут культурології НАМ України). *«Культурні права як антропологічний вимір 21 століття»*

Іріна Ямандеску (Національний інститут спадщини, Румунія). *«Два проекти Європейського Союзу з інтегрованої охорони матеріальної та нематеріальної культурної спадщини в надзвичайних ситуаціях»*

Олександр Буценко, Валентина Дем'ян (Центр розвитку «Демократія через культуру»/ІК НАМ України). *«З досвіду охорони нематеріальної культурної спадщини в Україні під час війни»*

Адіна Чуботарю (Румунська академія наук – філія в м. Ясси). *«Підтримка українських переміщених дітей шляхом прикладання до рідного коріння – проекти, профінансовані ЮНЕСКО»*

Джуліо Са Рего (Ініціатива RNE, Португалія). *«Доступ до громадських земель як культурне право чабанів на відгінних пасовищах у Португалії»*

Марія Спан (Факультет історії та спадщини Університету імені Лучіано Благі в м. Сібіу, Румунія). *«Оцінка нематеріальної культурної спадщини румунської діаспори в Італії – результати проєкту».*

Постановка проблеми

Останнім часом охорона нематеріальної культурної спадщини в надзвичайних умовах з переважно запобіжної, теоретичної турботи вилилася в терміновість і щоденну реальність. Збройні конфлікти, вимушене переміщення та економічна міграція докорінно змінили спосіб, у який громади практикують і передають свою живу спадщину.

Сучасний контекст, зокрема через війну в Україні, і його регіональний вплив розкривають вразливість культурних практик в умовах внутрішнього і зовнішнього переміщення. В багатьох випадках громади відірвані від середовища своїх традиційних практик; доступ до культурних ресурсів перервано; передача спадщини між поколіннями стає дедалі непевнішою.

Водночас слід врахувати ще один вимір: певні форми НКС залежать органічно від руху як основної умови їхнього існування. Такі практики, як перехідне скотарство, спираються на мобільність і доступ до різноманітних матеріальних ресурсів, включаючи природні простори, шляхи та громадські землі. Однак в умовах сьогодення таку необхідну мобільність дедалі більше обмежують економічні, екологічні та логістичні перешкоди. Тому цей круглий стіл торкнеться також цієї перспективи, розглянувши, як обмеження рухливості впливає на спадщину, що «за природою» рухлива.

Попри такі виклики, НКС надалі демонструє стійкість. Громади активно пристосовують, відтворюють і передають свою спадщину в інших просторах чи за кордоном, в умовах мінливого соціального контексту. Ця зустріч створить платформу для обміну практичним досвідом у надзвичайних умовах, презентації рішень, знайдених завдяки підтриманим ЮНЕСКО проєктам, поглибленню діалогу між науковцями та посиленню міжнародної співпраці в охороні НКС.

Розглядаючи названі вище питання крізь призму культурних прав, круглий стіл увиразнює необхідність визнання ролі НКС, доступу до неї та захисту громад у ситуаціях вразливості та мобільності.

Окрему увагу буде приділено трьом взаємопов'язаним вимірам «руху» стосовно питання культурних прав:

а) Переміщення: Вимушене переселення, спричинене збройним конфліктом, з приділенням уваги біженцям і внутрішньо переміщеним особам. Сюди належать питання переривання культурних практик і проблеми практикування спадщини в надзвичайних умовах.

б) Міграція: Тривала циклічна міграція, викликана економічними та соціальними чинниками, яка веде до трансформації суспільних структур і форм культурного вираження, а також проблем, пов'язаних із визнанням у прийомних спільнотах.

в) Рух як структурний стан: Перегінне скотарство представляє прояв НКС, що органічно залежить від мобільності та доступу до низки матеріальних ресурсів, таких як природні простори, традиційні стежки та громадські землі. Життєздатності цього прояву дедалі більше загрожує обмеження мобільності та звуження доступу до важливих ресурсів.

Методологія і формат

Круглий стіл буде проведено у змішаній формі, дозволяючи взяти участь наживо чи онлайн. Серед доповідачів – експерти з культурних прав та нематеріальної культурної спадщини, науковці та фасилітатори, які працюють безпосередньо з громадами.